

шахті хліб беруть, / На них не гнівайтесь, мами: / Вугілля гірникам – не бруд... Якби побачили, як славу / В бою важким беруть вони, / Хоч їсти так – проти науки, / Та ви упевнилися самі б, / Що чорні їх шахтарські руки / Достойні братися за хліб!” [4, с. 38–39].

Загальновідомо, що шахтарство – зазвичай сімейна справа. Тому в поезії “Каска” Є. Летюк зобразив синів, які успадковують справу батька. На думку поета, тільки воїни і шахтарі можуть носити каски, бо це дуже почесна праця: “Сини зростали, як у казці, / Ішли за батьком у забій... І вже стоїть найменший в касці – / Шахтарській, фібровій, новій. / Гордись, відверто, друже мій, / Бо в нас же каску ті і носять, / Хто йде у бій / І у забій” [4, с. 40–41]. Продовженням шахтарської теми, яка втілена, зокрема, через одяг, є поезія “Куртка”. Якщо в поезії “Каска” маленькі хлопчики мріяли приміряти металевий головний убір, то в “Куртці” гірник з гордістю згадує, як перший раз одягнув її на роботу: “Пропилена, пропахла потом, / Вона змінила колір свій, / Коли уперше на роботу / Я одягнув її в забій. // Але до неї в ту хвилину / Я весь повагою проник: // Без неї – я проста людина, / А в куртці – більше: // Я гірник!” [4, с. 42]. В обох поезіях ліричні герої пишаються своїм одягом, бо він є особливим.

Сюжет поезії “Лінія життя” розгортається у вагоні поїзда, де циганка намагається прочитати долю хлопця на долоні. Вона починає промовисто і безупинно говорити, але сусід її зупиняє, бо бачить, що хлопець з Донбасу: в нього мозолі від заклепок на руках, що означає, що він не перший рік працює на шахті. Поет пише: “У кого вуглем вчорнені мозолі, / У того вірна лінія життя!” [4, с. 54]. Ідеєю твору є те, що автор вважає найпочеснішою професію гірника, бо саме ця людина може підкорити надра природи.

Більшість поезій Є. Летюка про шахтарів, про рідну авторові Донеччину. Донецький край захопив його своїми краєвидами, козацькою минулиною і шахтарською працею. Кожен рядок поезії Є. Летюка дихає любов’ю до свого рідного краю, до шахтарів.

Отже, у творах з історичними мотивами вдало використовуються власні назви, що створює відповідну атмосферу твору. Історичні твори Є. Летюка мають цінність для української культури, тому що в них зображено українську історію з позиції українця. У поета натрапляємо на неймовірно енергійні життєствердні строфи, у яких палає дух свободи, гордості за рідну землю, її історію, де поразки стають перемогами, а слабкість перетворюється на силу. Є. Летюк у своїй творчості не оминув і теми природи. Зображення української природи викликає захоплення, любов до Батьківщини. Навіть у цих пройнятих любов’ю віршах, присвячених рідному краю, є велика повчальна цінність: вони звертають увагу українця на красу власної природи, розвивають у нього любов до Батьківщини. Теми кохання та сенсу людського буття є наскрізними у творчості поета. Поняття життя невіддільне від поняття кохання. Поет правдиво відтворив шахтарське життя у своїй поезії. Образи Донбасу, шахт, шахтарів є одними з ключових у творчості Є. Летюка.

Виокремленими темами та мотивами пройняті всі збірки Є. Летюка. Отже, можна стверджувати про систему мотивів як про частину цілісного мотивного поля всієї творчості поета.

ЛІТЕРАТУРА

1. Летюк Є. Завжди сімнадцять! / Є. Летюк. – Сталіно : Сталіно, 1957. – 52с.
2. Летюк Є. Третє весло : [Текст] / Є. Летюк. – Донецьк : Донбас, 1966. – 124 с.
3. Летюк Є. Я розплів твої коси : [Текст] / Є. Летюк. – Донецьк : Донбас 1965. – 87 с.
4. Летюк Є. Чолом тобі, світе! / Є. Летюк. – К., 1962. – 107 с.

УДК 821.161.2 Колесник – 3.09

ВІД ФАКТУ ДО ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ (ЗА РОМАНОМ П. КОЛЕСНИКА „ПОЕТ ПІД ЧАС ОБЛОГИ”)

Проценко О. А., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

Статтю присвячено роману П. Колесника „Поет під час облоги”, зокрема з’ясовано естетичне та композиційне навантаження документів – листів, статей, безпосередніх фрагментів творів І. Франка у художньому відтворенні подій, характерів, явищ; розкрито специфіку моделювання образу головного персонажа (пряма, опосередкована та внутрішня характеристики).

Ключові слова: документ, достовірність, домисел, справжній герой, факт, художній життєпис, художня біографія.

Проценко О. А. ОТ ФАКТА К ХУДОЖЕСТВЕННОМУ МОДЕЛИРОВАНИЮ (ПО РОМАНУ П. КОЛЕСНИКА „ПОЭТ ВО ВРЕМЯ ОСАДЫ“) / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена роману П. Колесника „Поэт во время осады“, в частности выяснена роль документальных источников – писем, статей, непосредственных фрагментов произведений И. Франко в художественном воспроизведении событий, характеров, явлений; раскрыта специфика моделирования образа главного персонажа (прямая, опосредованная и внутренняя характеристики).

Ключевые слова: документ, достоверность, домысел, настоящий герой, факт, художественное жизнеописание, художественная биография.

Protsenko O. A FROM FACT TO ARTISTIC MODELLING (AFTER P. KOLESNIC'S NOVEL „THE POET IN TIMES OF BESIEGEMENT“) / Zaporizhzhya National university, Ukraine.

The article is dedicated to P. Kolesnik's novel „The Poet in Times of Besiegement“, in particular, the author cleared out the role of documentary sources – letters, articles, direct fragments from I. Franko's works in the artistic presentation of events, characters, events; disclosed the specifics of modeling the main character (direct, indirect and inner characteristics).

Key words: document, authenticity, speculation, true hero, fact, artistic life story, artistic biography.

Художня біографія – „специфічний метажанр із сюжетно-подієвою та асоціативно-психологічною основою, з поєднанням реальних фактів та вірогідної вигадки...” [5, с. 138 – 139]. Особливості розвитку, специфіку творення та жанрову своєрідність художніх життєписів досліджували Є. Баран, І. Братусь, О. Галич, Г. Грегуль, І. Данильченко, О. Дацюк, А. Меншій, Л. Мороз, М. Сиротюк, І. Ходорківський та інші.

Творчість П. Колесника, відомого українського науковця й письменника, на сучасному етапі залишається маловивченою. У доробку прозаїка помітне місце займають документальні розвідки „Іван Франко. Коротка біографія” (1956), „Син народу. Життя і творчість Івана Франка” (1957), „Іван Франко. Біографічний нарис” (1966) та художні біографії – романи „Терен на шляху” (1959) та „Поет під час облоги” (1980), присвячені І. Франку.

Художній досвід П. Колесника в галузі біографічного жанру потребує поглибленого наукового осмислення. Об'єктом дослідження обрано роман „Поет під час облоги”. Мета розвідки – з'ясувати естетичне та композиційне навантаження документів у художньому відтворенні подій, характерів, явищ; показати специфіку моделювання образу І. Франка.

Документальні свідчення про видатну особу, цілісне її життя чи його фрагмент – основа художніх життєписів. Документальність – це показник достовірності: „Надаючи переконливість подіям життя героя, документ значно посилює вірогідність оповіді. Його художня функція поширюється і на внутрішній світ героя, його світогляд, життєву позицію” [2, с. 17].

П. Колесник у романі „Поет під час облоги”, досконало освоївши специфіку художніх біографій, творчо дослідив різноманітні праці й проник у глибокий зміст документів про І. Франка. Події твору розгортаються в хронологічній послідовності, охоплюють вісімдесяті роки життя і творчості Каменяря. Лише зрідка „мов нитку з клубка, пам'ять з минулого снує спомини”: „... скільки це років пішло у безвість з того часу, коли він, учитель Дрогобицької гімназії, бігав з товаришами околицями міста, недоїдав, недосипав, ковтав окрушини того знання і ніяк не міг насититись. А скільки у нього було планів, скільки мрій, надій!.. Були і біль поразки, і радість перемоги...” [4, с. 59 – 60].

Сюжетний розвиток твору ґрунтується на реальних фактах життя головного героя. У квітні 1881 року І. Франко змушений у зв'язку з відсутністю засобів до життя виїхати зі Львова в рідне село, де за ним було встановлено поліцейний нагляд: „... стежили в Нагуєвичах і відверто, й таємно... Крім жандармів, за поетом слідували і таємний поліцейський агент – нагуєвицький лісничий” [3, с. 94]. Прозаїк вказав точні дані про від'їзд І. Франка на кілька днів до Львова, „шукати собі там якусь працю”. Живучи в сім'ї вітчима, щоденно допомагав по господарству (інформація почерпнута з листів І. Франка до І. Белея та М. Павлика). Письменник багато читав художніх, суспільно-економічних та публіцистичних творів російських і західноєвропейських авторів, особливо на теми, що стосувалися робітничого життя, передових ідей часу.

Справжнім моментом біографії є інформація про те, що протягом 1881–1882 років у батьківській хаті І. Франко створив повість „Борислав сміється” та друкований у журналі „Світ” історичний роман „Захар Беркут”. Робота над твором „Борислав сміється” тривала цілий рік: „То були дні творчого піднесення і спаду, розгубленості і неспокою... Усі розділи повісті проходили перевірку в дружному колі бориславських робітників і тільки після товариської апробації потрапляли до редакційного портфеля Белея для публікації в журналі „Світ” [4, с. 45].

П. Колесник уникнув передачі особливостей художнього мислення головного героя (описів процесу написання творів поета), проте повідомив, що глибокі переживання І. Франка з приводу відмови Ю. Дзвонковської взяти з ним шлюб через невиліковну хворобу (сухоти), народжують поезію „Я й забув, що то осінь холодна”; асамблея князя В. Чарторийського, у якій брали участь люди, не зв'язані урядовою повагою, й з офіціальним способом мислення (польський шляхтич Крицький; професор гімназії на пенсії, народовець Рутенський; місцевий парох, москвофіл отець Д. Лукач, „незалежний юрист” Карпенюк,

управитель пан Окара) дав поштовх до написання „басчки” про нашу славу конституцію „Звірячий парламент”.

Відповідає правді біографічній той факт, що О. Партицький пообіцяв з 1885 року передати у власність І. Франку як необмеженому редактору „Зорю”. Журнал, на думку Каменяра, „мав носити загальноукраїнський характер... бути переважно літературно-науковим, але зачіпати й суспільні та політичні питання” [3, с. 127]. Автором домислені епізоди переговорів О. Партицького з Товариством імені Т. Шевченка, Л. Гладилевичем з приводу „Зорі”, які не допустили переходу журналу у власність І. Франка й ізолювали його від видання.

Зі спогадів Я. Дескура в романі постали справжні історичні факти про польське повстання 1863 року, яке розкололо дворянство на „білих” і „червоних”. Захоплюючими є спомини про юних героїв повстання: Я. Домбровського, А. Потебню, З. Сераковського, капітана Никифорова, поляка Бобровського; не менш незабутні картини посполитого рушення: „Селяни-повстанці самочинно піднімалися на боротьбу всупереч волі панів, поміщиків і, мов гайдамаки часів Коліївщини, осідали таборами в несходимих лісах Литви і Польщі, лагодили самопали, стругали ратища, перековували коси на списи, ставали косінерами – надійною тактичною опорою повстанської кавалерії в бою” [4, с. 127].

У розмові І. Франка з князем В. Чарторийським згадано відомих державних діячів Речі Посполитої С. Жолкевського, Я. Вишневецького, польського шляхтича й магната С. Конєцпольського, яких у романі в іронічному сенсі означено „воїнами святої церкви”, „культуртрегерами диких степів України”. На противагу їм І. Франко назвав носіїв національної ідеї – українських „бунтівників” – І. Богуна, М. Кривоноса, Л. Кобилицю, С. Наливайка, Я. Остряницю, Б. Хмельницького.

На так званій „міжпартійній асамблеї” В. Чарторийського (зустрічі „мініатюрного галицького суспільства”) І. Франко згадав постів, які понад усе „ставили незалежність” – великі вигнанці – А. Міцкевич, Г. Гейне, В. Гюго, геніальний кріпак Т. Шевченко, що „довгі роки мусив німіти в пустелях Орська й Мангшлаку...” [4, с. 182].

У домислених П. Колесником діалогах І. Франка й В. Барвінського відтворено документальні факти про активний процес колонізації Галичини й полонізації її населення: „... процес цілковитого винародовлення українців, а то й фізичного їх знищення” [4, с. 134]. Так, у Львові з 1868 року існувала українська школа, а за часів І. Франка – польська. Наприклад, у селі Романівці не було зовсім поляків, а школа – польська: „... наші діти лишаються неписьменними, зате вони добре засвоїли собі, що Русь і Польща – то вшистко єдно, і хвацько витанцьовують краков'яка...” [4, с. 134]. У львівській духовній семінарії, де виховуються „пастирі народні”, вивчаються старослов'янська, старосєврейська, арабська й навіть халдейська мови. Тільки нема там мови рідної, як нема ні української літератури, ні історії. Львівський університет став „закладом для культурної безплідності”, а польська великодержавна еліта в союзі з російським царатом „береться знову вирішувати долю українського народу, не питаючи, хоче він того чи ні” [4, с. 179].

Документальне підґрунтя мають факти страхітливої поведінки в Галичині: „повінь охопила сорок чотири повіти – од Кракова до Галича... біля Перемишля знесено тридцять мостів, біля Кижанкевич, Добромиля і Хирова знищено кілька тисяч моргів посівів... в Жадичеві, Галичі, Заріччі, Битюхові перервано всі комунікації, людей перевозять човнами, вал води висотою чотири з половиною метри зніс хати, господарчі будівлі, худобу; галичо-буриштинська низина під водою, крайова дорога Буриштин-Станіслав зруйнована, залізниця розмита й замулена...” [4, с. 195]. Життєво правдиві дані про розстріли в Бориславі „поліція й солдати стріляли в робітників, що вийшли на вулицю з червоним прапором, вимагаючи скорочення робочого дня й підвищення заробітку. Багато вбито й поранено. У місті йдуть арешти...” [4, с. 318].

Відповідає правді біографічній факт написання І. Франком (під час перебування в Нагуєвичах влітку 1883 року) реферату про тяжке економічне й політичне становище трудящих Галичини, з метою вивести панів, урядові сфери, магнатів церкви на всенародне позорище. Адміністрація усунула письменника від виголошення реферату. „Неприємність виголошувати чужий реферат” випала В. Нагірному на другому „Всенародному вічі”, що відбулося у Львові в кінці червня 1883 року, чому знаходимо документальне підтвердження в дослідженні О. Білецького: „Реферат сповнений яскравих фактів і цифр про неймовірно великі податки, що руйнують малоземельні бідняцькі господарства, було проголошено В. Нагірним” [1, с. 69].

П. Колесник назвав тих, хто доповідав на віче: хлопського мудрагеля І. Боднаря (виступ якого – рукопис оповідання „Ліси й пасовиська” – було підготовлено І. Франком), головуєчого пана Добрянського, громадсько-культурного діяча О. Терлецького й відтворив їхні виступи.

Про фактичну достовірність життєпису свідчать безпосередні фрагменти творів письменника. Наприклад, віршований некролог „На смерть Володимира Барвінського”, поетичні мініатюри, присвячені Ю. Дзвонковській „Сли для очей і для пісні твоєї”, „Сли ж, крім очей і крім слова дзвінкого”, „Блиск чарівничий очей потускніє”. Вдало до структури твору вписано уривки повісті „Борислав сміється”.

Достовірності твору надають повідомлення П. Колесника про роботу І. Франка над різноманітними публікаціями: стаття про обов'язки репрезентантів народу, про революційні події 1848 року у Львові, кореспонденція до „Вольного слова” про мрії і надії українського народу в Галичині, робота над брошурою „Про гроші і скарби” тощо.

Почерпуємо в романі інформацію про видання І. Франком спадщини В. Навроцького, організацію при „Академічному братстві” етнографічно-статистичного гуртка, етнографічної екскурсії; факт виголошення реферату про селянські заворушення в Галичині 1846 року на черговому засіданні „Академічного братства”, робота над сатиричними фейлетонами для „Нового зеркала”, ліричними віршами для „Зорі” й факт заборони дрогобицьким старостом відчиту І. Франка „Початок і знесення панщини на руській землі” в Дрогобичі на вечорницях, присвячених зустрічі молоді з учасниками студентської мандрівки по дрогобицькому краю.

Документальними свідченнями насичені численні розмови з сільською громадою чи то з І. Миколайчуком (патером Вікентієм) — „розтерзаним сумнівами безбожником у реверенді, щирим другом І. Франка під маскою ворога” [4, с. 169] про налагоджування контактів поляків із росіянами, про пригноблений вісімнадцятимільйонний український народ. Думкою князя В. Чарторійського: „Русини чи, як кажете, українці — окремий народ зі своєю мовою, хоч і нерозвиненою, зі своєю культурою, хоч і бідною. Та крім того — це народ недержавний, аморфна маса, силою історичних обставин втягнена в державний коловорот великих націй. Се — четвертоване тіло без голови!...” [4, с. 178] передано суспільно-політичну ситуацію українців за часів Австро-Угорщини.

Спираючись на достовірні факти, П. Колесник зобразив драматичну сторінку особистого життя І. Франка — знайомство з сім'єю Дзвонковських: „Революційні традиції, що панували в цій сім'ї (батько Владислава і Юзефи був провідним учасником повстань 1848-го і 1863 років), імпонували Франкові, скромна й демократично настроєна дівчина настільки сподобалася, що захотів мати її своєю супутницею життя” [3, с. 132]. Відповідає правді історичній деталізована оповідь про рід Дзвонковських: „... старий пан — бідний, але гордий і незалежний..., герой січневого повстання... довго й тяжко поневірявся в бідняцьких кварталах Парижа..., взяв участь у повстанні парижан проти збіговиська внутрішньої контрреволюції. Після розгрому Комуни, переслідуваний версальцями, у 1872 році вирішив повернутися в австрійську Польщу, купив собі у Станіславі невеличку садибку, дістав посаду скромного урядовця та й замкнувся в інтересах своєї сім'ї. У 1880 році Дзвонковський раптом помер, залишивши в злиднях дружину, доньку на виданні і сина...” [4, с. 123]. Не менш докладна інформація в романі й про А. Дзвонковську та її брата Я. Дескура. Письменник домислив епізоди розмов І. Франка з А. Дзвонковською щодо поліпшення її занепадаючого господарства — заснування на його основі рільничої комуни, в яку б входили кілька подружжів.

„Документально-біографічна проза тяжіє до конкретно-історичного зображення особистості героя” [2, с. 11]. Дія роману розгортається навколо головного персонажа, його суспільної діяльності: „... вся небезпека в тому, що писання цього рудого пана розповсюджуються в списках, виконують роль політичних прокламацій” [4, с. 38] та нещасливого кохання до Ю. Дзвонковської.

П. Колесник надав перевагу зовнішній репрезентації: „Обличчя худе, бліде, заросле рудою щетиною. Очі втомлені, почервонілі з перенапруження... Тільки високе і круте чоло, обрамлене густою вихростою чуприною, вольове надбрів'я та настовбурчені вуса над міцно стиснутими твердими губами були чогось варті” [4, с. 115]. Часто прозаїк вдається до опосередкованої портретної характеристики, яка суттєво доповнює авторську. Наприклад, вітчима Г. Гаврилика: „Іван не звичайний собі хлоп. Такому чоловікові треба вириватися у ширший світ, щоб праця його не гинула марно, а несла людям користь. Газдою йому однак не бути, на землі не працювати, біля худоби не ходити...” [4, с. 97], Я. Дескура: „Ви добре знаєте, чого хочете, і тільки шукаєте шляхів до здійснення своєї життєвої програми. Старший віком, ви завжди з молоддю, бо молодь — майбутнє народу. Розумний, добре освічений, з цілком виробленим характером, ви являєте собою закінчений тип сучасного романтика, оберненого всім ладом душі своєї не до національного минулого, а до інтернаціонального братства народів майбутнього” [4, с. 126]. Князь В. Чарторійський, який сподівався зустріти в особі пана І. Франка талановитого дипломата (бо таким він виступав не раз у своїх статтях), „зустрів рицаря з відкритим забралом. Така відвертість робить вам честь, пане” [4, с. 180].

Практично половина роману складається з внутрішніх монологів І. Франка, який „до панів не пристав”, „від селян відірвався”: „Живу, мов пес бездомний... Знать, на роду мені написано жити бурлакою...” [4, с. 47]. Каменярь усвідомлює, що замість діяльності всенародного значення він мусить скітати на селі під наглядом жандарма і викликати війта Пазюка на двобій: „Невже втомився, думка здрибніла, серце зачерствіло? І голос його став кволий і глухий. Замість закликів до бою нового — стогін дум осінніх, туга пісень скорботних. Замість колючо-веселих, уїдлих „ос” з-під його пера почала бризкати жовч...” [4, с. 54].

У монологів висловлені думки, свідомі чи підсвідомі переживання, почуття поета. Найстрашнішим І. Франко вважав творче виснаження: „Сумніви обступають душу, мов шляхтича кредитори ... жодна ж цяточка в його душі, здається, не змінилась!.. Не змінилась?.. Зате змінилися обставини, в яких доводиться жити... Всяке ж порушення гармонійної зв'язаності людини з обставинами життя неминуче викликає катастрофу. Що ж сталося з ним за роки тяжких поневірянь? Услужлива пам'ять підказує відповідь

віршованими рядками, занесеними колись у записник: Хоч життя пробоем брати / Пориваюся я поров, – / Ба, та волі нерв підтятий... / Орган житні не здоров!.. ” [4, с. 164]. Численні роздуми значно розширили філософське навантаження твору.

У розмовах з К. Турчиновичем, Г. Гавриликом, побудованих значною мірою на авторському домислі, розкриті думки І. Франка на майбутнє: „Щастя прийдешніх поколінь треба добувати нам! Адже так?.. Не ридать, а добувати!.. І коли в наші тісні часи ми нічого путнього зробити не спроможні, треба братися до того, що ближче, треба двигати розвиток свого народу. І нехай мене назовуть вузькоглядом, чортом, бісом, я товктиму своє: треба єднати сили по сей і по той бік Збруча, а не марнувати час на дрібниці. І коли всі дружно візьмуться за працю для свого краю, тюрми народів – Австро-Угорщина і царська Росія – впадуть у руїнах!” [4, с. 64]. У розмові з князем В. Чарторийським висловлена позиція І. Франка щодо поета та його ролі в суспільстві: „Ні багатство, ні шляхетність роду, ні станові привілеї, ні урядова повага не можуть змагатися з високим званням поета... бути поетом – значить розмовляти з державцями. Але якою мовою розмовляти? Державці полюбують не просто поетів, а одописців на золотому ретязі. Поети над усе ставлять незалежність і потрапляють у немилість” [4, с. 182].

Фактичної достовірності роману додають фрагменти листування. У тексті процитовано лист О. Партицького до І. Франка з приводу редагування журналу „Зоря”; А. Дзвонковської щодо організації хліборобської комуни; згадано лист М. Павлика, який „дещо вияснює” зв'язки М. Павлика з І. Франком, а також ставлення до М. Драгоманова та інших соціалістичних агітаторів, розкриває його погляди на соціалістичний рух у Галичині й проекти на майбутнє. У ділових листах до І. Белея, М. Драгоманова, О. Кониського, М. Павлика І. Франко порушує актуальні проблеми, пов'язані з культурно-освітнім, літературним життям. Вміщені й любовні листи до коханої Ю. Дзвонковської.

Вдало вписуються в структуру роману й надають достовірності уривок статті М. Подолинського (надруковано в журналі „Зоря”), у якому „розпиналася натуральна повість „Борислав сміється”, та повідомлення з „Газети народової” про „сильний напад посла Полянського у сеймі на „Просвіту” за публікацію шкідливого оповідання „Ліси і пасовиська” „якогось Мирона”.

Отже, у романі П. Колесника „Поет під час облоги” органічно поєднані документальні свідчення про І. Франка з художнім домислом. Відібрані найвагоміші, найвиразніші факти та події, що розкрили провідні риси характеру персонажа й створили довоколишнє середовище, історичне тло. Представлене дослідження не є вичерпним і подальші розробки з цієї тематики допоможуть краще осягнути специфіку українського біографічного роману.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький О. Біографія / О. І. Білецький, І. І. Басс, О. І. Кисельов [відп. ред. О. І. Білецький] // Білецький О. Іван Франко: життя і творчість. – К.: Видавництво Академії наук Української РСР, 1956. – С. 16 – 125.
2. Галич О. Предмет біографії та її провідні жанрові риси / О. А. Галич, О. О. Дацюк, Л. В. Мороз // Художня біографія: проблеми теорії та історії: монографія. – Рівне, 1999. – С. 3 – 26.
3. Дей О. Іван Франко: життя і діяльність / О. І. Дей. – К.: Дніпро, 1981. – 355 с.
4. Колесник П. Поет під час облоги: роман / Петро Колесник. – К.: Радянський письменник, 1980. – 368 с.
5. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / Автор-укладач Ковалів Ю. І. – Т. 1: А – Л. – К.: Академія, 2007. – 608 с.

УДК 37.016:821.161.2П-31.09

ВИВЧЕННЯ ПОВІСТІ МАРІЇ ПРИГАРИ «МИХАЙЛИК – ДЖУРА КОЗАЦЬКИЙ» НА УРОЦІ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ В 5 КЛАСІ

Слижук О. А., к. пед. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті пропонується варіант проведення уроку позакласного читання в 5 класі за новою програмою з української літератури. Автор детально розглядає всі етапи уроку, найбільш доцільну технологію оглядового аналізу повісті Марії Аркадіївни Пригари «Михайлик – джура козацький», засоби патріотичного виховання підлітків на прикладі цього твору.